

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 20
У 2-х т. Том I**

Засновано у 2000 році

Рівне – 2014

ББК 63.3(4Укр)-7
У45
УДК 94(477)

Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 20. Т. 1 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2014. – 381 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

- Баканурський А.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор
Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент, відповідальний секретар
Гончарова О.М. – доктор культурології, професор
Жилюк С.І. – доктор історичних наук, професор
Захарчук-Чугай Р.В. – доктор мистецтвознавства, професор
Іваницький А.І. – доктор мистецтвознавства, професор
Кияновська Л.О. – доктор мистецтвознавства, професор
Кравченко О.В. – доктор культурології, професор
Овсійчук В.А. – доктор мистецтвознавства, професор
Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор
Сабодаш Ю.С. – доктор культурології, професор
Супрун-Яремко Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор
Троян С.С. – доктор історичних наук, професор
Федорук О.К. – доктор мистецтвознавства, професор

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 15560-4032 Р.
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

Упорядник: проф. **Виткалов В.Г.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Афанасьєв Ю.Л.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету ім. Б.Грінченка

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 4 від 28 листопада 2014 р.)
Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова № 2409/2 від 9.02.2000 р.) і перереєстрований як фахове видання з культурології (постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства (постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

ISSN 2411-1546

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

Figure accompanist-accordionist (accordion) represents a number of factors of his creative ego professionalism, formation of performance skills through self-realization in solo and collective music-making, the ability to scientific understanding their own actions, composer activity, pedagogical aspect of communication, education and training, creativity and personalization to stereotypes of creative activity, fanaticism and commitment to others. Therefore appointed phenomenon is a prime example for professionalism and illustrate creative actions in the context of cultural and artistic practice Ukraine XXI century.

Expressed the need to recognize accompanist-accordionist (accordion) separate area of musical training in higher educational institutions of art as it is applied in practice training accompanist, pianist and proposed to organize a creative individual nomination in the organization performing competitions of various levels.

The article reveals personality Bayan-accompanists (accompanists) B. and R. pies, Alexander Ponomarev, A. Khrustevych, P. Andriychuk, V. Yakymchuk, V. Bondarenko, P. Rachinsky, V. Chumak, R. Stahniva, B. Mycak V. Shafety that evolved from executors, soloists to this domain of activity. Analyzes the leading teams of Ukraine, in which the role accordionist-concertmaster occupies a key place and becomes a priority for further follow.

Key words: accordion player, accordion player, concertmaster, accompanist, ensemble, soloist, artistic groups, solo and ensemble performance, leading artists of Ukraine, scientific and methodological support, the cultural phenomenon of modern Ukraine, higher education institution performing school.

Аннотація

Паньків М.В. Фигура баяниста-концертмейстера (аккомпаниатора) в культурному просторі ХХІ століття

Раскрываются личности баянистов-концертмейстеров (аккомпаниаторов) Б. и Р. Пирогов, А. Пономарева, А. Хрустевича, П. Андрийчука, В. Якимчука, В. Бондаренко, П. Рачинского, В. Чумака, Р. Стахнива, В. Мыцака, В. Шафета которые эволюционировали из исполнителей-солистов через разнообразие творческого музицирования к указанной сферы деятельности. Анализируются ведущие коллективы Украины, в которых роль баяниста-концертмейстера занимает ключевое место и становится приоритетом для подражания.

Ключевые слова: баянист, аккордеонист, концертмейстер, аккомпаниатор, ансамбль, солист, коллективы.

Надійшла до редакції 7.11.2014 р.

УДК 76.038.532(477)«19»

Л.В. Крайлюк

НІЛ ХАСЕВИЧ І УКРАЇНСЬКА КНИЖКОВА ГРАФІКА ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Українська книжкова графіка I пол. ХХ ст. залишається предметом зацікавлення мистецтвознавців. Серед останніх досліджень слід виділити праці «Українська книжкова обкладинка першої третини ХХ століття» (2005 р.) та «Graphien графіки. Нариси з історії української графіки ХХ ст.» (2007 р.) О. Лагутенко, «Понад кордонами. Модерна українська книжкова графіка 1914-1945» (2008 р.) М. Мудрак та ін.

Апогей розквіту графіки, книжково-журнальної обкладинки в Україні припадає на 20-ті роки. Активна постава щодо життя тогочасних художників втілюється на обкладинках книги динамічними ритмами, кольоровим звучанням. Бурхливі зміни стилів знайшли своє відображення в книжковій графіці П. Ковжуна, Р. Лісовського, А. Петрицького, А. Страхова, С. Гординського, М. Бутовича [9; 12]. Одним з художників, причетних до розвитку цієї прикладної галузі мистецтва, є Ніл Хасевич (1905-1952 рр.), відомий своєю співпрацею з українським визвольним рухом 1940 – початку 1950-х років.

Провідною тенденцією розвитку книжкової ілюстрації стає поширення у 20-х рр. ілюстрацій, виконаних у техніці ксилографії. Дереворит активно впроваджували в оформлення книги послідовники М. Бойчука, вихованці майстерні С. Налепинської-Бойчук у Київському художньому інституті та майстерні І. Падалки в Харківському художньому інституті. В. Сковчиляс, професор Варшавської академії мистецтв, у якого навчався Н. Хасевич, також працював у цій техніці над книжковими ілюстраціями.

Художник «значну частину своєї творчої енергії присвятив мистецтву книжки, що має таке особливе значіння під оглядом загальнокультурним», – відзначав ще 1939 р. Т. Лешнер [10; 4]. Його творчість у царині книжкової графіки є засобом збереження в мистецтві української присутності, підкреслює М. Мудрак [12; 14]. Більш розлого поліграфічний дизайн волинського графіка розглядає Д. Даревич, відзначаючи пошуки синтези між модерними та традиційними напрямками [8; 15]. Утім, кількість віднайдених артефактів не дає змоги реконструювати книжкову графіку Н. Хасевича. Але, на щастя, ситуація змінюється: завдяки зусиллям дослідників в науковий обіг поступово вводяться нові знахідки.

Хронологічно перший з відомих творів художника – обкладинка до «Календарика для всіх», датована 1927 р. Її виконання засвідчує високий професійний рівень митця напередодні його вступу до Варшавської академії мистецтв. Проявом книжної графіки став титульний лист каталогу ювілейної виставки «Мистецький гурток «Спокій» – 5 літ праці», що вийшов друком 1932 р. Майстерність ідеально віднайденого ритму смуг і рукописних шрифтових елементів композиції створює неповторний образ видання. Подібний варіант рукописних шрифтів Н. Хасевич застосував і для виконання грамот «Почесного члена гуртка «Спокій» на ім'я проф. Д. Антоновича та митрополита А. Шептицького. Фактично з початку 1930-х рр. художник виробив власний індивідуальний почерк, який дозволяє безпомилково упізнавати його шрифтові твори.

«Буквар», що вийшов друком у Львові 1933 р., оформлений митцем у співавторстві з О. Карпенком. Ймовірно, що ця співпраця зумовлена викладанням останнього у Рівненській приватній українській гімназії [6; 140]. Серед його графічних праць, що слугують декоративним оформленням «Букваря», виділимо силуетні рисунки. Цей різновид прикладної графіки містить яскраво виражене ігрове начало, сприяє розвитку уяви, тому застосовується для оформлення дитячих книг. Надзвичайно вдалою ілюстрацією «Букваря» є сюжетна сценка з чотирма хлоп'ячими фігурками. Художникові вдалося передати мовою силуету жваву суперечку і, навіть, характери персонажів [1; 24]. До речі, крім Г. Нарбути, в українській графіці складну техніку силуету використовував лише П. Ковжун для оформлення титульної сторінки журналу «Світ дитини» [13; 167].

Наступні збережені зразки книжкової графіки Н. Хасевича – обкладинка та ілюстрація часопису «Ватра», обкладинка книги «ВУО маршалові Й. Пілсудському», виконані 1935 р. на високому мистецькому рівні. Перша цікава композиційним вирішенням з діагонально розміщеними елементами конструктивізму [2]; видання Волинського українського об'єднання поєднує виразну композицію з авторським вирішенням шрифтової частини [4].

Видання мистецького гуртка «Спокій» «Дереворити» датується 1936 р. Його обкладинка, форзац та ілюстративне наповнення стали ще одним свідченням високого професійного рівня, адже в її оформленні художник застосував поєднання стилізованого зображення атрибутів дереворитного мистецтва з домінуючою шрифтовою складовою композиції.

Ім'я С. Кушніренка (1913–1984 рр.), званого поета у 1930 – початку 1940-х рр. у Західній Україні та серед українських емігрантів Польщі, тривалий час було мало відоме в країні. До останнього часу навіть найближчі його родичі – дружина, донька й онуки не знали про те, що він, навчаючись на філологічному факультеті Варшавського університету, писав вірші, друкуючи їх у львівському «Віснику» та інших українських періодичних виданнях Львова, Кракова, є автором поетичної збірки «Пружінь».

Ситуація змінилася 2013 р. після виходу у світ книги «Загублений талант. Сергій Кушніренко : біографічний нарис, твори, документи». Автор-укладач Н. Миронець оприлюднила серед інших матеріалів обкладинку поетичної збірки «Пружінь», що вийшла друком у Львові 1938 р. У вишуканій шрифтовій композиції відчувається мистецький почерк Н. Хасевича. Авторство обкладинки підтверджують численні факти біографії обох митців – такі, як навчання С. Кушніренка у Рівненській приватній українській гімназії з вересня 1933 р. по червень 1935 р. Прямих фактів знайомства поета з художником не виявлено, але на користь гіпотетичних стосунків свідчать кілька фактів. По-перше, підбірка десяти поезій під назвою «Серпантиними життя» С. Кушніренка була надрукована в учнівському часопису «Ватра» (січень 1935 р.), титульну сторінку якого, як зазначалося, оформив Н. Хасевич. По-друге, після закінчення гімназії у цьому ж році С. Кушніренко вступив на навчання до філологічного факультету Варшавського університету і став членом української студентської громади, пов'язаної з мистецьким гуртком «Спокій».

До створення обкладинки поезій С. Кушніренка художник приступив, маючи досвід та визнання, здобуте перемогою на Міжнародному трієнале деревориту у Варшаві. Безперечно, що образ майбутньої обкладинки створювався під особистим враженням художника від ритмів, настроїв та ідей віршів, що увійшли до збірки. Як зазначає Н. Миронець, детальний аналіз його поетичної

творчості попереду [7; 34], а побіжний огляд поезій, що увійшли до збірки, дає уявлення про модерний світогляд молодого автора.

У цих творах знайшли відображення настрої того покоління молодих українських патріотів, які в 1920-1930-х рр., опинившись із різних причин за межами Батьківщини, гостро переживали поразку українських визвольних змагань.

О. Теліга вважала: «Читаючи таку поезію відчуваємо, що дійсно в неї увійшла, наперекір невольницьким думкам, нова сила, «налита сонцем, молода, рішуча» з культом завзятців, із змаганням». Д. Донцов відносив С. Кушніренка до талановитих авторів «Вісника» [7; 11]. Є. Маланюк у рецензії на збірку «Пружінь» наголошував, що в ній є «гострий і голодний на барви рух – молодий зір. Б'ється в нерівних її віршах нерівний, майже гарячковий, але й *гарячий* живчик справжнього життя. Є й щасливі знахідки, не вишукані олівцем, але підказані жагучою ліричною хвилиною, пульсацією ритму». Як найбільш вдалу спробу в напрямі епіки і навіть певної фабулярності Є. Маланюк відзначає вірш «П'ять набойів», а вірш «Молодій матері», на його думку, це «Вдалий екскурс з імпресіонізму в стислість, суворість і простоту» [7; 11].

Таким чином, поетична збірка С. Кушніренка поєднала розмаїті теми та настрої – легкість імпресіоністичної констатації природи, металеві ритми індустріальної доби, трагічні та спрагли життя батальні зарисовки з виразними атрибутами сучасності. В нестримній круговерті цих образів багато контрастів – можливо тому композиція титульної сторінки побудована на протиставленні масивних горизонтальних смуг, що слугують «фундаментом» для літер, вишуканим пружним графемам виразно індивідуального Хасевичевого курсиву. Аналогічні форми курсиву бачимо на титульній сторінці Волинського календаря «Рільник» 1939 р. [3], виконаної Н. Хасевичем 1938 р., тобто хронологічно близько до часу виконання обкладинки збірника. Поєднання горизонтальних та вертикальних смуг художник неодноразово використовував для вирішення титульних сторінок – так ритм п'яти масивних ліній, нанизаних на міцну вертикаль, слугує формотворчим каркасом композиції каталогу виставки «Мистецький гурток «Спокій» – 5 літ праці».

Чудове оформлення книги «ВУО маршалові Й. Пілсудському», де у мистецькому вирішенні автор використовує контраст різних за величиною смуг, вишуканого виразно українського уставу та геометричного орнаменту, що нагадує зразки народного ткацтва. У даному випадку Н. Хасевич обмежився, як і в обкладинці збірника «Пружінь», чорним кольором для підсилення виразності твору. У титульній сторінці та форзаці «Дереворитів», виданих мистецьким угрупованням «Спокій», горизонтальні та вертикальні смуги також поєднують стилізований устав шрифтової частини із зображеннями атрибутів дереворитної магії – різця та дошки. Чорно-білий контраст тут розбавлений активним червоним кольором. У логотипі волинського часопису «Шлях» (1937 р.) Н. Хасевич використав масивну чорну горизонтальну смугу з розміщенням на ній білим шрифтовим наповненням, на якій «тримається» шрифтова частина логотипу [15]. Горизонтальні смуги організують також композиційний ритм в оформленні поетичної збірки «Пружінь», немов заземлюючи енергійні графеми літер верхньої частини композиції та нестримну експресію курсивної частини шрифту, що займає всю центральну та нижню частини площі обкладинки. Тож результатом співпраці митця з С. Кушніренком стало особливе за образним втіленням видання, що уособлює модерну українську книжкову графіку.

1941 р. Н. Хасевич здійснив два варіанти проекту обкладинки роману У. Самчука «Марія», жоден з яких через нез'ясовані обставини не використаний видавництвом «Волині» – книга вийшла друком у м'якій палітурці з типографським набором обкладинки. В обох композиціях автор пропонує домінування ілюстративної частини над шрифтовою. Варто зазначити, що він в обох проектах застосував шрифт майже ідентичний курсиву з титульної сторінки збірника «Пружінь».

1949 р. Н. Хасевич виконав у техніці двоколірного деревориту найвідомішу зі своїх обкладинок – до альманаху «Волинь в боротьбі». У композиції твору домінує фігура повстанця з кулеметом на тлі пейзажного мотиву. Ритм шрифтової частини обкладинки, що використовує стилізацію уставу, повторюється в ритмі фігур воїнів на дальньому плані та стовбурів дерев [5].

Хронологічно останнє оформлення книжкової обкладинки митця – видання «Хто такі бандерівці та за що вони борються» авторства П. Полтави 1950 р., в якому чергування геометризованого курсиву з інтерпретованим уставом об'єднані складним ритмом горизонтальних чорних та білих смуг [14].

Книжкове оформлення посідає вагомe місце у прикладній графіці художника. На сьогодні відомі 12 друкованих видань, повністю чи частково (як «Буквар») оформлені художником. Це в більшості випадків мистецьке опрацювання титульних сторінок книжок, що видавалися з залученням обмежених коштів, мінімальною кількістю ілюстративного матеріалу або і без нього. Незважаючи на

це, естетика художнього оформлення книг не поступається аналогічним творам прикладної графіки Р. Лісовського, М. Бутовича, О. Кульчицької, П. Ковжуна. Творчість для волинського художника, як і для більшості його сучасників, через низку обставин була не лише самовираженням, як усвідомленим плеканням української образності та ментальності. В роки міжвоєнного 20-ліття саме модерна книжкова графіка стала одним із найвпливовіших культурних чинників протидії асиміляції по обидва боки кордону. Це добре розуміла радянська каральна машина, знищуючи фізично не лише надруковані твори, а й самих графіків-бойчуків С. Налепинську-Бойчук, В. Седяра та ін.

II Світова війна не сприяла книговидавництву і стала причиною масової еміграції графіків із західних теренів України. Оформлення митцем видань «Волинь в боротьбі» та «Хто такі бандерівці та за що вони борються» було здійснено в підпільних умовах, але ці видання не поступаються мистецьким рівнем довоєнним творам художника.

У книжковій графіці, як і інших царинах, митець поєднав традиційні риси, запозичені з арсеналу українського народного мистецтва, з модерними тенденціями. Композиції обкладинок та ілюстрацій архітектонічні, різноманітні за побудовою, майстерно поєднані шрифтова частина і зображення. Книжкова графіка Н. Хасевича має високий мистецький рівень та індивідуальний почерк, збагачуючи наше уявлення про українську книжкову графіку 20-30-х років минулого століття.

Список використаної літератури

1. *Буквар. Перша книжечка для вселюдських шкіл* [Ілюстрації]. – Л. : Накладом держ. вид. шкільних книжок, 1933.
2. *Ватра (вид. «Молодої громади», найвищого учнівського органу української гімназії в Рівному)* [Ілюстрації]. – Рівне, 1935 // Закр. фонд наук.-довідк. бібл. ДАРО. – Інв. № 390.
3. *Волинський календар «Рільник» на 1939 р.* (наклад. воєвод. т-ва організацій і гуртків рільничих у Луцьку) [Ілюстрація]. – Луцьк, 1938 // Закр. фонд наук.-довідк. бібл. – ДАРО. – Інв. № 413.
4. *ВУО – маршалові Й. Пілсудському* [Ілюстрація]. – Луцьк : Волин. українське об'єднання, 1936. – 143 с. // Закр. фонд наук.-довідк. бібл. – ДАРО. – Інв. № 228.
5. *Графіка в бункерах УПА.* Альбом дереворитів, виконаних в Україні в роках 1947-1950 мистця українського підпілля Н. Хасевича – «Бей-Зота» та його учнів [Текст, ілюстрації] / [вступ. сл. : П. Мегик, Л. Шанковський, В. Прокоп]. – Філадельфія : Пролог, 1952. – 212 с.
6. *Гуцуляк М.* Про близьке здалека. Рівненська українська гімназія 1923–1939 рр.: З додатком колишньої учениці Г. Книш-Боа / М. Гуцуляк. – Ванкувер, 1994. – 300 с.
7. *Загублений талант. С. Кушніренко : біограф. нарис, твори, документи* / упоряд., передне слово, біограф. нарис, прим. Н. Миронець. – Дрогобич : Коло, 2013. – 258 с. : іл.
8. *Іщук О.* Життя і творчість Ніла Хасевича / О. Іщук, І. Марчук. Вступ. ст. Д. Даревич. – Торонто – Л. : Літопис УПА, 2011. – 430 с. : іл.
9. *Лагутенко О.* Graphien графіки. Нариси з історії української графіки ХХ століття / О. Лагутенко. – К. : Грані – Т, 2007. – 168 с.
10. *Лешнер Т.* Книжковий знак Ніла Хасевича // Exlibris Ніла Хасевича. – Луцьк : Волин. краєзнавч. музей, 1992. – 32 с.
11. *Мистецький гурток «Спокій» – 5 літ праці: катальог ювілейної виставки* [Текст, ілюстрації] / [авт.-упоряд. П. Мегик]. – Варшава, 1932. – 64 с.
12. *Мудрак М.* Понад кордонами. Модерна українська книжкова графіка 1914–1945 / М. Мудрак. – К. : Критика, 2008. – 174 с.
13. *Павло Ковжун:* Творча спадщина художника : Матеріали, бібліограф. довідн. / упоряд. : І. Мельник, Р. Яців. – Л. : Львів. нац. акад. мистецтв, 2010. – 253 с., іл.
14. *Полтава П.* Хто такі бандерівці і за що вони борються [Ілюстрація] / П. Полтава. – К.–Л. : Вид. орг. укр. націоналістів, 1950 // РОКМ. Кн. 21770/III д. 12277.
15. *Шлях. Релігійно-громадський часопис для народу* [Ілюстрація]. – Луцьк, 1937 // ДАВО. Інв. № 28. III. 70.

Резюме

Висвітлено творчість волинського графіка Ніла Хасевича у контексті розвитку української книжкової графіки, який з кінця 20-х років ХХ ст. долучився до оформлення друкованих видань.

Ключові слова: книжкова графіка, Україна, перша половина ХХ сторіччя.

Summary

Krailyuk L. Nile of Hasevych and Ukrainian book graphic arts And halves of XX of century

The leading trend of book illustration is spread in the 20-s of the twentieth century illustrations made in woodcut technique.

Woodcut actively implemented in the design of the book followers M. Boychuk, students workshops S. Nalepynskoyi-Boychuk at the Kyiv Art Institute I. Padalka and workshops at the Kharkov Art Institute. B. Skochylias Professor of the Warsaw Academy of Fine Arts, who studied N. Hasevych also worked in this technique of book illustration.

The article highlights the work schedule Volyn Neil Hasevycha in the context of Ukrainian book graphics, which since the late 20s of the twentieth century contributed to the design of publications.

Book design occupies an important place in applied graphic artist. Today 12 known publications, wholly or in part (as «ABC») executed by the artist. It's mostly artistic elaboration title pages of books, published with the assistance of limited funds, a minimum number of illustrations or without it.

Nevertheless, the aesthetics of decoration books is not inferior to similar works of applied graphics Robert Lisowski, M. Butovych, A. Kulchytska, P. Kovzhun. Creativity for Volyn artist, like most of his contemporaries, for a number of historical circumstances was not only self-expression as a conscious nurturing imagery and Ukrainian mentality.

During the interwar 20-th anniversary book is modern graphics has become one of the most influential cultural factors countering assimilation on both sides of the border. It is well understood Soviet punitive machine destroying not only physically printed works of art, but also the most graphic Boichukists S. Nalepynsku-Boychuk, VV Sedliar and others.

The Second World War did not promote book publishing and caused mass emigration schedules of the western territories of Ukraine. Appearance artist books «Volyn to fight» and «Who Are Banderas and what they are fighting» was carried out in difficult underground conditions, but these publications do not yield to the prewar level of artistic works of this artist.

In the book graphics, as well as other areas, the artist combines traditional features borrowed from the arsenal of Ukrainian folk art with modern trends. Compositions architectonic covers and illustrations, a variety of construction, skilfully combined of font and image.

Book NA graphics Hasevycha has a high artistic level and individual handwriting, enriching our understanding of Ukrainian book graphics 20-30s of last century, emphasizes the author.

Key words: book graphics, Western Ukraine, the first half of the twentieth century, artist, national and cultural processes, creativity, Neil Hasevych, book publications, decorating, context, historical period, the Second World War.

Аннотация

Крайлюк Л.В. Нил Хасевич и украинская книжная графика первой пол. XX ст.

Анализируется творчество волынского графика Нила Хасевича в контексте развития украинской книжной графики, который с конца 20-х годов XX ст. принимал участие в оформлении печатных изданий.

Ключевые слова: книжная графика, Украина, первая половина XX ст.

Надійшла до редакції 5.10.2014 р.

УДК 7.071.1

О. Мойсюк

ФАКТОРИ ПОЛІСЬКОГО ОРНАМЕНТУ У ТВОРАХ МАРІЇ ПРИЙМАЧЕНКО

У поліському народному ткацтві матеріалізувалися базисні категорії етнічної культури і втілилися нові художні форми, про що свідчать процеси її трансформації. Ткацькі узори і назви орнаментів, вишитих і тканих речей є системною складовою багатого і своєрідного фольклору полішуків, яким захоплювалися і практично користувалися Леся Українка, П. Литвинова, П. Тичина, М. Приймаченко.

Новизна й актуальність даної розвідки полягає в тому, що до сьогодні ніхто з дослідників творчості М. Приймаченко не ставив собі за мету здійснити компаративний аналіз орнаментальних компонентів її картин із народним ткацтвом Житомирського Полісся, адже картини саме цієї геніальної художниці глибше й органічніше, ніж творчість плеяди видатних художників «наївного» кшталту – Г. Собачко, Т. Пати, К. Білокур, пов'язані не тільки з вербальною, «нарративною» структурою фольклору, але й з орнаментальною системою традиційного текстилю Полісся [7].

ЗМІСТ

В.Г. Виткалов. Український культурний простір у нових суспільно-політичних реаліях..... 3

Розділ I. ІСТОРИКО-МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

О. Олійник. До питання реконструкції музичного інструментарію доби палеоліту – бронзи з території України	5
І. Зінків. Цитри вертикального способу тримання доби середньовіччя – бароко у східноєвропейському вимірі	11
Чень Наньпу. До питання китайсько-центрально-азійських музично-інструментальних зв'язків (на матеріалі ударних інструментів)	18
Д. Олійник. Ксилофони з клавішним механізмом та скляні гармоніки в європейській музичній культурі XVII-XIX століть	24
К. Загнітко. Особливості ритмічної інтерпретації Григоріанського хоралу	31
Б.Б. Лобачук. Іконографія ікони «Преображення Христа» XIV ст. із Церкви Різдва Богородиці с. Бусовисько	36
К.Ю. Єлисеєва. Нотна колекція Розумовських у процесі відродження культурної спадщини України	42
І.М. Дундяк. Сторінки історії українського церковного мистецтва другої половини XX ст.: музеєфікація та мистецтвознавчі видання	47
Н.В. Ліва. До проблеми рецепції старовинної духовної музики у європейській та вітчизняній художній культурі XX століття	52
О.Б. Величко. Ретроспективний дискурс інструментального виконавства на Західній Україні наприкінці XIX – початку XX ст.	57
М. Ластовецький. Партія труби в оркестрових творах Петра Чайковського	62
О.М. Басса. Камерно-вокальна творчість Я. Ярославенка та В. Безкоровайного в українській музичній культурі	68
О.Г. Легкун. Діяльність аматорських колективів Кременеччини у 20-30-х роках XX століття	74
Т.І. Росул. Музично-драматичне товариство «Боян» в Ужгороді (за матеріалами тогочасної періодики)	79
Г.С. Горох. Вокально-хорова ланка як явище у хоровому мистецтві II пол. XX століття (на прикладі Рівненщини)	84
Т.П. Фішер. Концертне життя Львова під час нацистської окупації у світлі преси	90
Л.Л. Процик. Українська реалістична драма на театральній сцені українського театру ім. І. Франка	95
О.А. Демідко. Маріупольський державний Грецький театр у культурно-мистецькому просторі Північного Приазов'я (1932-1937 рр.)	100
Т.Г. Добіна. Б. Лятошинський: три іпостасі одного таланту	105
В.М. Драганчук. Незасвоєні уроки європейської історії або українська національна ідея самоорганізації у літературно-музичному дискурсі («Захар Беркут» І. Франка – «Золотий обруч» Б. Лятошинського)	110
С.М. Афанасьєв. Роман «Дама з камеліями» Олександра Дюма: вітчизняний та зарубіжний досвід втілення літературної класики на балетній сцені	118
І.С. Ельтек. Музичні інтерпретації поезії Івана Франка у творчості Віктора Камінського	123
О. Фрайт. Фортепіанна творчість українських композиторів у науково-публіцистичній спадщині Василя Витвицького	128

Ю.І. Карчова. Збірка «Кращі пісні» Раїси Кириченко: особливості вокально-виконавської стилістики	133
Е. Білоус. Львівська школа художнього скла крізь призму діяльності спеціальної кафедри Національної академії мистецтв	138
А. Корнунтяк. Львівський національний академічний театр опери та балету ім. С.Крушельницької (1900-2014 рр.)	147
З.М. Ластовецька-Соланська. Соціокультурні запити в проекції на композиторську творчість сучасних українських композиторів	153
Г.В. Карась. Хорова Шевченкіана композиторів української діаспори	158
Л.І. Дуда. Трансформація жанру балади в творчості бандуристів України й українського зарубіжжя	164
О.О. Чигер. Роль засобів масової інформації та комунікації у сприянні мистецькій діяльності співаків діаспори	170
І.Л. Бермес. «Золотоверхий Київ» у фестивальному русі України періоду державної незалежності	176
С.В. Виткалов. Мистецький фестиваль в умовах інокультурної та військової експансії	181
О.А. Кавунник. Творчість митців Ніжина як культурного соціо-локусу України на зламі століть	185

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

О.В. Яковлев. Синергетична модель культурного розвитку України в добу глобалізації	192
Ю.Л. Афанасьєв. Мистецька освіта та культурно-мистецька практика: здобутки та проблеми	195
Ю. Тарчинська. Метатекст фортепіанної музики та індивідуальний стиль композитора-піаніста	201
О.В. Білозерова. Структура аргументації музично-критичного тексту (на матеріалі рецензій Ю. Чекана та Ю. Бенті)	205
В.Ф. Охманюк. Методологічні основи сучасних етномузикознавчих досліджень	210
Т.В. Шнуренко. Дослідження традиційної сорочки Карпатського регіону на сторінках журналу «Народна творчість та етнографія»	215
К.С. Цуркан. Художній текстиль України у спеціальній літературі як предмет наукового пошуку	221
С. Гданський. Орнаментика як засіб виражальності у класичній концертній музиці для кларнету	225
Н. Синкевич. Теоретико-методологічні засади систематизації соціокультурних функцій українського хорового мистецтва	231
О.М. Марач. Камерне хорове виконавство: тенденції розвитку у добу державної незалежності (на прикладі Західного регіону України)	236
М.Я. Бура. Камерно-оркестрове виконавство: типологія, семантика та комунікативна специфіка	242
І. Куриляк. Драматургічні функції хору в операх Петра Сокальського	249
Б. Кисляк. Перекладення творів класичної музики для ансамблів баяністів як чинник розвитку академічного виконавства	254
Н. Федорняк-Савчук. Український фольклор і його трансформація у виконавській творчості Василя Попадюка (Канада)	259
В.Г. Плахотнюк. Тенденції становлення естрадного синтезу мистецтв	265
Л.Ф. Хоцяновська. Виразні можливості абстрактного танцю	270
О.А. Мерлянова. Хореографічні аспекти традиційних українських обрядів	275
Г.П. Погребняк. Авторський кінематограф як унікальна світо-модель	280

А.В. Єфімова. Особливості реалізації актуальних тенденцій мистецтва в урбаністичних просторах в Західній Україні: сучасні монументальні арт-практики	286
О.О. Лесик-Бондарук. Об'ємно-просторове і планувальне вирішення мурованих монастирів Волині XVII-XVIII ст.	291
Н.О. Дем'янова. Фактори впливу на еволюцію етностилістики в живописі України: історична ретроспектива	297
Л.А. Корж-Радько. Невідомий світ графічних образів Закарпатського скульптора Богдана Коржа	303
О.О. Якимова. Вплив світоглядних антропоцентричних концепцій на розвиток монументального живопису (на прикладі стінописів та вітражних засклень Східної Галичини першої третини XX ст.)	309
Н.І. Олійник. Репрезентація традиційних начал у творчості майстра декоративного мистецтва М. Мухи	315
Т.А. Степанчук. Семантико-комунікативна характерність у сучасному живопису Волині (на прикладі творчості молодих митців)	320
М.В. Коропенко. Інноваційні прийоми Казимира Малевича в сучасних дизайн-технологіях	324
С.В. Оборська. Дизайнерські концепції створення інтер'єру в установах дозвілля та рекреації	331
О.М. Тадля. Специфічні особливості конференсу в розмовному жанрі на естраді	335

Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

Ю. Дякунчак. Баянно-акордеонний репертуар у виданнях Західної України XXI століття	342
А. Душний, А. Боженський. Дрогобиччина як наукова інституція баянно-акордеонного руху України XXI століття	347
М.В. Паньків. Постаць баяніста-концертмейстера (акомпаніатора) у культурному просторі XXI століття	353
Л.В. Крайлюк. Ніл Хасевич і українська книжкова графіка першої половини XX ст.	358
О. Мойсюк. Фактори поліського орнаменту у творах Марії Приймаченко	362
В.В. Скурлов, Н.М. Сапфірова. Карл Фаберже у творчості митця (до 90-річчя заслуженого художника України В.М. Брикульця)	367
Н.С. Дяченко. Серія біобібліографічних покажчиків «Знаменні дати КНУКіМ»	371
Відомості про авторів	374

TABLE OF CONTENTS

V. Vytkaľov. Ukrainian cultural space is in new social and political realities	3
---	---

Chapter I. HISTORICAL AND ARTISTIC HERITAGE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE WORLD CULTURE

O. Olijnyk. On the question of paleolithic – bronze musical instrument reconstruction within the territory of Ukraine	5
I. Zikiv. Zither of vertical method of holding of time of middle Ages – Baroque in the east Europe measuring	11
Chen Nanpu. Regarding the issue of Chinese central Asian musical and instrumental connections (based on percussion instruments)	18
D. Olijnyk. Key mechanism-based straw-fiddles and glass harmonicas in European musical culture of XVII-XIX centuries	24
K. Zagnitko. Features rhythmic interpretation of Gregorian chant	31
B. Lobachuk. The ikonography features of «The transfiguration of Christ» (XIV century) from the church of the nativity in Busovysko village	36
K. Yeliseyeva. Musical collection of Razumovsky is in the process of cultural heritage of Ukraine	42
I. Dunduak. History of Ukrainian Church art of the second half of the 20 th century: Church monuments and art critic publications	47
N. Liva. To the Problem of Reception of Ancient Sacred Music in European and National Art Culture in the XX th century	52
O. Velychko. The retrospective discourse of instrumental fulfillment of Western Ukraine at the end of nineteenth – at the beginning of the twentieth century	57
M. Lastovetski. The Party of Trumpet in Petro Tchaikovsky’s Orchestral Works	62
O. Bassa. Chamber and vocal music of Y. Yaroslavenko and V. Bezkorovayny in Ukrainian musical culture	68
O. Legkun. Amateur groups activities of Kremenechchyna in 20-30 years of the 20 th century	74
T. Rosul. The activity of uzhgorode musical-dramatic society «Boyan» (after materials of periodicals of that time)	79
G. Goroh. Vokal and choral link as a phenomenon in the choral art in the II half of XX century (on the example of the Rivne area)	84
T. Fisher. Concert life in Iviv during the nazi occupation in the press light	90
L. Protsik. Ukrainian realistic drama is on theatrical to the stage of the National theatre the name of And. Franco	95
O. Demidko. Mariupol state Greek theatre In cultural and art space of North Priazov’a (1932-1937)	100
T. Dobina. B. Lyatoshynskiy: three hypostasiss of one talent	105
V. Draganchuk. The Unmastered lessons of European history or Ukrainian national idea of organizations of are in literary – musical diskysrs («Zahar is golden of Eagle» And. («Zahar is golden Eagle» And. Franco – «Gold Hoop» of B. Lyatoshynskiy)	110
S. Afanasyev. Alexander Dumas’ novel «The Lady of the Camellias»: national and foreign experience of embodiment of the world famous literary classics on the ballet stage	118
I. El’tek. Musical interpretations of poetry of Ivan Franco in work of Victor Kaminsky	123
O. Frayt. Piano Works of Ukrainian composers in the scientific and publicist heritage of V. Vytvytsky	128

Y. Karchova. Collection is the «Best songs» of Rajyisa Kirichenko: feature vocally-performance of style	133
E. Bilous. Lviv school of artistic glass is through the prism of activity of the special department of the National academy of arts	138
A. Kornutyak. Lviv National academic theatre of opera and ballet the name of S. Kruchelnitska (1900-2014)	147
Z. Lastovetska-Solanska. Sociocultural Queries in Projection on Composer's Creation of Modern Ukrainian Composers	153
G. Karas. Choral Shevchenkiniana of composers of the Ukrainian diaspora	158
L. Duda. Transformation of the ballad genre in the creativity of bandurysts of Ukraine and ukrainian abroad	164
O. Chyger. Role of the mass media in the promotion of diaspora singers activity	170
I. Bermes. «Zolotoverkhyi Kyiv» in the festival movement during Ukraine's Independence	176
S. Vitkalov. Artistic festival as form of patriotic education in the conditions of cultural expansion	181
O. Kavunnyk. Creativity artists of Nizhyn as socio-cultural locus of Ukraine on the verge of century	185

Chapter II. THE ORETICAL AND ARTISTIC ASPECTS OF THE UKRAINIAN CULTURE

O. Yakovlev. Sinergistical model of cultural development of ukraine in time of globalization	192
U. Afanasyev. Artistic education and cultural and art practice: achievements and problems	195
Y. Tarchyńska. The metatext of the piano music and the individual style of the composer and pianist (on the example of works of Rachmaninoff)	201
O. Bilozerova. Structure of argumentation musically critical to text (on material of reviews of Yu. Chekana and Yu. Benti)	205
V. Ohmanyuk. Methodological bases of modern ethnic musikologists researches	210
T. Shnurenko. Research of traditional shirt of region of Carpathians is on the pages of magazine «Folk work and ethnography»	215
K. Tsurkan. Research of artistic Text. of Ukraine in the special literature as the article of scientific search	221
S. Gdanski. Ornament as the impressive means in classical concerts for clarinet	225
N. Synkevych. Theoretical and methodological principles of systematization of social and cultural functions of the ukrainian choral art	231
O. Marach. The chamber choral performing: the tendencies of development in Independent period (by example of Western region of Ukraine)	236
M. Bura. Vestibule-orchestral performance: typology, semantics and communicative specific	242
I. Kurylyak. Dramatic function of the chorus in the opera Peter Sokalski	249
B. Kyslyak. Transcriptions of works byclassical musicfor bayan as a factor of academic performing	254
N. Fedornuak-Savchuk. Ukrainian folklore and its transformation in the performing art of Vasil Popadyuk	259
V. Plahotnyuk. Tendencies of becoming of vaudeville synthesis of arts	265
L. Khotsyanovska. Expressive opportunities of abstract dance	270
O. Melanova. Choreographic aspects of traditional Ukrainian rites Abstract	275
G. Pogrebnyak. Authorial cinema as unique model.....	280
A. Yefimova. Features of implementation current trends in urban art in Western Ukraine. The contemporary monumental art practices	286
O. Lesik-Bondarchuk. Spacious and planning solutions of XVII-XVIII ct Volyn stone monasteries	291

N. Demyanova. Factors of influence on the evolution of ethnostilistic in the art of Ukraine: a historical perspective	297
L. Korzh-Radko. Unknown world of graphic images of Transcarpathian sculptor Bogdan Korzh	303
O. Yakymova. Influence of world view anthropocentric conceptions on development of the monumental painting (on the example of stained-glass window East Galychina of first third of XX of century)	309
N. Olijnyk. Representation of traditional principles in the creativity of Artist of Decorative Arts M. Myha	315
T. Stepanchuk. The semantic and communicative characterizations is in modern to painting of Volyn (on the example of work of young artists)	320
M. Koropenko. Innovative receptions of Kazymyr Malevich in modern technologies of design	324
S. Oborska. The design concept of the interior creating in the leisure and recreation institutions	331
A. Tadya. Specific features compere in a conversational genre on stage	335

Chapter III. SUMMARIES, REVIEWS, REPORTS

Y. Dyakunchak. Essays commonplace, accordion repertoire in publications in Western Ukraine XXI century	342
A. Dushni, A. Bozhenski. Drogobychyna as a scientific institution bayan-accordion movement in Ukraine of the XXI century	347
M. Pankiv. Figure bayan-accompanists in the cultural area of the XXI century	353
L. Krailyuk. Nile of Hasevych and Ukrainian book graphic arts And halves of XX of century	358
O. Moisyuk. Factors of the Polesye decorative pattern are in works of Maria Pryimachenko	362
V. Skurlov, N. Sapfirova. To the 90 year of the deserved artist of Ukraine In. M. Brikuletc. Carl Fabergé. is in work of artist	367
N. Duachenko. Series of biobibliographic pointers «Sign of date of KNUKiM»	371

Наукове видання

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 20
В 2-х т. Том 1**

Упорядкування та наукове редагування **Володимира Виткалова** (0678032398)

Комп'ютерний макет та верстка – **Л.Федорук**

*Висловлюємо подяку начальнику управління освіти і науки
Рівненської облдержадміністрації п. Григорію Таргонському
за часткову фінансову підтримку видання*

Підписано до друку 28.11.2014 р. Замовлення № 167/1.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 42,1. Наклад 100.

Видавничі роботи: **ППДМ**
свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58
Адреса редакції: 33000, м.Рівне, вул. С.Бандери, 12,
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства. Тел. (0362) 63-42-62

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 15560-4032 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України,
наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

*Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем культурології
(постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства
(постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)*

Українська культура : минуле, сучасне шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 20. Т. 1 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2014. – 381 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

ISSN 2411-1546

ББК 63.3(4Укр)-7
УДК 94(477)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014